

LIBRIS

We know
books

Mihaela Daniela Cîrstea, Laura Raluca Surugiu

MEMORATOR 
LIMBA și LITERATURA
RĂMÂNĂ

clasele 5-8

Ediția a IV-a

Editura Paralela 45

Redactare: Vanesa Magherușan

Corectură: Ionuț Burcioiu

Tehnoredactare și DTP copertă: Liviu Stoica

Pregătire de tipar: Marius Badea

We know
books

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

CÎRSTEA, MIHAELA DANIELA**Memorator de limba și literatura română pentru clasele V-VIII /**

Mihaela Daniela Cirstea, Laura Raluca Surugiu. – Ed. a 4-a. –

Pitești : Paralela 45, 2026

ISBN 978-973-47-4440-4

I. Surugiu, Laura

811.135.1

821.135.1.09

Copyright © Editura Paralela 45, 2026

Prezenta lucrare folosește denumiri ce constituie mărci înregistrate,
iar conținutul este protejat de legislația privind dreptul de proprietate intelectuală.

www.edituraparelela45.ro

CUPRINS

LECTURA	9
Repere ale operei literare	9
1. Cuvânt-cheie, temă, idee principală, idee secundară, temă	11
2. Tipuri textuale – narativ, descriptiv, explicativ	12
Figuri de stil	25
ELEMENTE DE CONSTRUCȚIE A COMUNICĂRII	31
Enunțul. Propoziția. Fraza	31
Ortografie și ortoepie	34
1. Alfabetul limbii române	34
2. Dicționarul, articolul de dicționar	34
3. Structura fonologică a cuvintelor	35
4. Scrierea cu literă mare	36
5. Despărțirea în silabe	37
6. Accentul. Utilizarea corectă a accentului. Variante accentuale admise/neadmise de normă	38
7. Semne de punctuație și de ortografie	38
Vocabularul	42

MORFOLOGIA. PĂRȚI DE VORBIRE

Substantivul	49
Articolul	53
Adjectivul	54
Pronumele și adjectivul pronominal	56
Verbul	66
Numeralul	78
Adverbul	80
Interjecția	82
Conjuncția	83
Prepoziția	84

REALIZĂRI SINTACTICE

Predicatul	85
Subiectul	88
Atributul	90
Apoziția	93
Complementul direct	94
Complementul indirect	96
Complementul prepozițional	97
Circumstanțialul de loc	98
Circumstanțialul de timp	99
Circumstanțialul de mod	101
Circumstanțialul de cauză	102
Circumstanțialul de scop	103
Circumstanțialul condițional	104
Circumstanțialul concesiv	105

VARIAȚIE STILISTICĂ

Limba standard. Normă și abatere	107
Limba vorbită. Limbă scrisă	108
Termeni științifici	108
Limbaj popular. Variație regională a limbii	108
Valori stilistice ale diminutivelor	108
Jargonul. Argoul	109
Limbaj colocvial. Limbaj cultivat	109
Construcția frazei în limba vorbită și în limba scrisă	109
Organizarea coerentă a textului: succesiunea ideilor, folosirea corectă a timpurilor verbale și a anaforelor	110

COMUNICARE ORALĂ

Comunicarea orală	111
Dialog/Monolog	112
Elemente nonverbale și paraverbale	113

REDACTARE

Compunerea – părți componente, etape ale redactării	115
Elementele auxiliare în scriere – paranteze și sublinieri	116
Vorbirea directă și vorbirea indirectă	117
Rezumatul	118

Repere ale operei literare

Autorul este persoana care scrie o operă, el are o existență reală, ceea ce se poate observa din biografia sa. Numele autorului se află pe coperta cărții. De exemplu, autorul romanului „Cireșarii” este Constantin Chiriță. În cazul operelor populare, autorul este unul colectiv, anonim.

Titlul este numele ales de autor pentru opera sa. Titlul trebuie să fie în legătură cu textul, să captiveze cititorul, să-i trezească interesul. Uneori, titlul poartă numele unuia dintre personaje („Ion” de Liviu Rebreanu, „Matilda” de Roald Dahl), alteori desemnează numele elementului central al operei („Baltagul” de Mihail Sadoveanu) sau poate fi un titlu complex („Harry Potter și ordinul Phoenix” de J.K. Rowling). Titlul poate fi format din unul sau mai multe cuvinte. În cazul articolelor din ziare, titlul trebuie să fie interesant, pentru a atrage publicul cititor.

Coperta este partea unei cărți ce asigură protecția acesteia. Pe coperta I se află numele autorului, titlul operei, numele

editurii, o imagine/ilustrație care să reflecte o idee inclusă în text. A patra copertă poate prezenta o recomandare a cărții, o prezentare a autorilor, o imagine, prețul, orice alte informații considerate relevante de către editori.

Părțile ce alcătuiesc o carte sunt filele, coperta, cotorul, pagina de titlu, cuprinsul, postfața, prefața, notele. Așezarea în pagină se face cu ajutorul alineatelor.

Cotorul poate cuprinde titlul operei, autorul, editura, numărul volumului (dacă o operă are mai multe volume).

Tabla de materii/cuprinsul/sumarul cuprinde enumerarea părților unei cărți/capitolele acesteia, precum și paginile corespunzătoare acestora. Cuprinsul se poate afla la începutul sau la sfârșitul cărții.

Editura este instituția care se ocupă de editarea, corectarea, tipărirea și promovarea, dar și de stabilirea prețului cărții. Sigla editurii se află pe copertă.

Prefața este așezată înaintea operei propriu-zise, reprezentând un preambul al acesteia. Ea poate include gândurile autorului, exprimarea propriei viziuni asupra operei, poate fi un cuvânt-înainte semnat de un critic/o personalitate, prezentând opera. Când aceste comentarii apar la sfârșitul cărții, vorbim despre postfață.

Notele de subsol sunt explicații plasate în josul paginii, sub o linie orizontală, referitoare la un cuvânt sau la un fragment din text, la un citat; cuvintele/fragmentele la care se referă notele de subsol au un indice, în partea de sus, același indice regăsindu-se și la nota de subsol.

Colecția cuprinde mai multe opere, grupate în funcție de autor, de tematica abordată, de curentul literar pe care îl reprezintă autorii etc.

1. Cuvânt-cheie, temă, idee principală, idee secundară, temă

Cuvânt-cheie, conform DEX, este un termen al unei unități frazeologice pe care cade accentul semantic; într-un text literar este elementul cel mai sugestiv care permite cititorului să intuiască mesajul și tema textului în mod corect.

EXEMPLU În versurile următoare: „Deși pe cer e-aceeași lună-/ Dar unde e cea de-altădată/Minciuna vieței ce mă-mbată-/ E azi o altfel de minciună./ Ca și atunci, duios răsună /Cavale-n noaptea înstelată, /Și-n cer zâmbește-aceeași lună- / Dar unde e cea de-altădată?”, cuvântul-cheie este *luna*, simbol al trecerii timpului și al melancoliei poetului.

Tema textului este ideea centrală a textului literar, subiectul operei literare/textului nonfictional.

EXEMPLU Iubirea, natura, trecerea timpului, aventura, călătoria, istoria, copilăria.

Ideea principală reprezintă cea mai importantă informație dintr-un fragment/dintr-o secvență de text, formulată într-un enunț.

În formularea unei idei principale se vor avea în vedere următoarele aspecte:

- eliminarea detaliilor;
- identificarea unor cuvinte-cheie;
- exprimarea concisă, de obicei la prezent, a ideilor ce se referă la un singur aspect al acțiunii.

Ideea secundară reprezintă o dezvoltare a ideii principale, prin adăugarea unor detalii legate de personaje, spațiu, timp, cauzele acțiunii.

2. Tipuri textuale – narativ, descriptiv, explicativ

a. Textul narativ – acțiune, timp, spațiu

Surprinde o serie de întâmplări fictive sau reale, plasate în timp și în spațiu, ordonate cronologic și prezentate într-o succesiune logică. Procedeele prin care se poate realiza un text narativ sunt **înlănțuirea** (întâmplările sunt prezentate în ordine cronologică, legătura dintre secvențele narrative se realizează prin conectori de tipul: *după aceea, apoi, mai târziu* etc.) sau **alternanța** (întâmplările se desfășoară în același timp, iar conectorii specifici sunt: *în același timp, între timp* etc.)

Se asociază cu indicii de timp și spațiu. Se folosesc mai ales verbe la timpuri din sfera trecutului, accentuând ideea de narare, de evocare, dar este utilizat și prezentul, ca timp al evocării sau pentru a crea impresia de spontaneitate, iluzia realității. Ordinea cronologică a întâmplărilor este facultativă, din dorința de obține suspansul, putând să se inverseze ordinea momentelor subiectului.

Narațiunea poate fi **subiectivă** (naratorul povestește la persoana I, este fie personaj, fie martor al evenimentelor; își exprimă un punct de vedere, poate comenta gesturile sau gândurile personajelor, orientează cititorul spre o anumită receptare a textului) sau **obiectivă** (narator la persoana a III-a, omniscient, nu își exprimă niciun punct de vedere, este obiectiv, rezervat, lasă cititorului libertatea de a-și forma propria opinie).

Autorul este persoana care scrie opera, având o existență reală, numele autorului se află pe coperta cărții.

Naratorul este vocea autorului în text, fără a se confunda însă cu acesta. Naratorul conturează lumea fictivă, prezintă

personajele, poate comenta sau interpretarea evoluția întâmplărilor, comportamentul personajelor sau poate fi perfect obiectiv. După gradul de implicare în text, poate fi: **obiectiv** (nu se implică în relatarea întâmplărilor și nu exprimă opinii despre personaje) sau **subiectiv** (își exprimă propria opinie, este implicat în lumea fictivă). **Naratorul omniscient** este acel narator care știe totul despre personaje și acțiune.

Personajele/Eroii sunt cei care participă, se implică în evenimentele prezentate; prezența lor este în strânsă legătură cu acțiunea și conflictele.

În funcție de importanța lor în operă, personajele sunt: **principale** (Prâslea din basmul *Prâslea cel Voinic și merele de aur*), **secundare** (cele trei dame din schița *Domnul Goe* de Ion Luca Caragiale) sau **episodice** (oamenii întâlniți de Vitoria Lipan din romanul *Baltagul* de Mihail Sadoveanu, în drumul ei de căutare a lui Nechifor).

Dacă numele personajului se află inclus și în titlul operei, personajul este **eponim**: Pașa Hassan în balada cu același nume de George Coșbuc.

În funcție de complexitatea caracterului lor, personajele sunt **lineare** (Ionel din *Vizită* de Ion Luca Caragiale) sau **complexe** (Vitoria Lipan din *Baltagul* de Mihail Sadoveanu).

În funcție de modul în care evoluează sau nu ca trăiri interioare sau ca formare a personalității, sunt: **imobile/statice** (Goe este tipul copilului răsfățat, obraznic, neascultător) sau **mobile/dinamice** (Popa Tanda își schimbă caracterul și devine dintr-un om dependent de bunăstarea celorlalți, un individ capabil să își construiască propriul destin, devenind un exemplu pentru întreaga comunitate din Sărăceni);

Personajele pot fi **individuale** (Prâslea cel Voinic, Alexandru Lăpușneanu) sau **colective** (oștirea română plasată în antiteză cu cea otomană în balada cultă *Pașa Hassan* de George Coșbuc).

Personajele pot fi implicate în conflicte exterioare, din cauza unor opinii diferite, probleme financiare, sociale sau pot trăi conflicte interioare, mai precis pot experimenta suferință, sentimentul de a nu fi înțelese, inadaptare, ezitarea între datorie și sentimente etc.

Caracterizarea personajelor este modalitatea artistică aleasă de autor pentru a prezenta trăsăturile fizice și morale ale personajelor sale, conturând astfel portretul fizic, respectiv pe cel moral al acestora. **Mijloacele de caracterizare** sunt: **directă** (de către narator, alte personaje sau autocaracterizare, prin indicațiile scenice în genul dramatic) sau **indirectă** (prin fapte, comportament, limbaj, atitudine, gesturi etc.)

EXEMPLU Caracterizare **directă**: Nică din „Amintiri din copilărie” de Ion Creangă este prezentat de narator ca fiind „un baiet prîzărît, rușinos și fricos și de umbră” sa.

Caracterizare **indirectă**: din comportamentul băiatului se poate deduce faptul că este neastâmpărat, imatur, glumeț și iresponsabil.

Subiectul reprezintă succesiunea de evenimente în planul lumii fictive, în care sunt antrenate personajele, în special prin conflicte.

Momentele subiectului sunt: expozițiunea (se prezintă timpul, locul și personajele), intriga (episodul care declanșează acțiunea), desfășurarea acțiunii (succesiunea întâmplărilor), punctul culminant (punctul de maximă intensitate al operei) și deznodământul (finalul, rezolvarea conflictului).

EXEMPLU momentele subiectului în schița *Domnul Goe* de I.L. Caragiale.

Expozițiunea: Goe și cele trei doamne așteaptă pe un peron din urbea X trenul spre București.

Intriga: Doamnele decid să îl ducă pe Goe la București pentru a nu mai rămâne repetent din nou.

Desfășurarea acțiunii: Goe este neascultător și creează o serie de încurcături: se ceartă cu Urâtul, pierde pălăria cu bilețul de tren, rămâne închis în toaletă.

Punctul culminant: Goe trage semnalul de alarmă.

Deznodământul: Cei patru ajung, după multe peripeții, la București.

Timpul și spațiul în narațiune

Sunt două elemente prezente în textul narativ și în textul dramatic; în textul narativ, aceste coordonate sunt prezente încă din incipit pentru a contura dimensiunile lumii fictive, dar și pentru a crea impresia de verosimil, în timp ce în textul dramatic aceste elemente apar în indicațiile scenice. Spațiul este adeseori fixat prin descriere.

Dialogul în textul literar

Dialogul este un mod de expunere ce presupune o succesiune de replici. În **textele narrative**, dialogul are rolul de a dinamiza acțiunea, dar și de a contura trăsături ale personajelor, în mod indirect, prin limbajul utilizat și prin atitudinea pe care o au față de celelalte personaje sau despre întâmplările/evenimentele din text.

În **textul dramatic**, rolul dialogului este esențial, reprezentând principalul tipar textual; și în acest tip de text, dialogul reprezintă o modalitate de caracterizare a personajului sau o modalitate de a stârni râsul.

Specifică dialogului este și folosirea interjecțiilor, a pozițiilor exclamative și interogative, a formelor populare și regionale, a elementelor de argou sau de jargon (elemente specifice limbii vorbite, stilului colocvial).

De exemplu, în următorul fragment din *Prâslea cel Voinic și meretele de aur*, prin dialog se pune în evidență hotărârea personajului principal și neîncrederea tatălui în puterea fiului de a-i aduce meretele mult dorite.

„— Tată, am crescut în palaturile tale, m-am plimbat prin astă grădină de atâtea ori și am văzut roade foarte frumoase în pomul din fundul grădinei, dar n-am putut gusta niciodată din ele; acum a dat în copt, dă-mi voie ca nopțile astea să păzesc însumi, și mă prinz că voi pune mâna pe acel tâlhar care ne jefuiește.

— Dragul meu, zise tată-său, atâția oameni voinici au păzit și n-au făcut nici o ispravă. Doresc prea mult să văz la masa mea măcar un măr din acest pom care m-a ținut atâta sumă de bani și de aceea, iată, mă înduplec și te las ca să pândești, măcar că nu-mi vine a crede că o să izbutești.”

În fragmentul următor din *Steaua fără nume*, de Mihail Sebastian, este surprins dialogul între domnișoara Cucu, profesorul Miroiu și eleva Zamfirescu. Replicile scot în evidență blândețea lui Miroiu și duritatea domnișoarei Cucu:

„PROFESORUL: (Deschide ușa, dă să intre, dar se oprește în prag): Pardon. (Vrea să plece).

D-ra CUCU: Stai, stai, domnu Miroiu. Stai să vezi cu ochii d-tale.

PROFESORUL (Intrând): S-a întâmplat ceva? Ce s-a întâmplat?

D-ra CUCU: Ce s-a întâmplat? Mă mai întreb ce s-a întâmplat? (Cu un calm zdrobitor): Adineaori a trecut automotorul și am prins-o pe dumneaei (gest acuzator) pe peron.

PROFESORUL (Blând): Chiar pe peron?

D-ra CUCU (Zdrobitor): Chiar pe peron.

PROFESORUL: Poate... poate că n-a știut...

ELEVA (O licărire de speranță). Să vedeți, domnule profesor.

D-ra CUCU: Taci! (către profesor). N-a știut? Cum n-a știut? (Către elevă): Cum n-ai știut, Zamfirescu? N-am pus afiș la școală, negru pe alb? Nu l-ai copiat pe caiet de 75 de ori? Nu l-ai învățat pe dinafară în ora de educație? (Schimbare de ton. Bruscat.) Poruncitor): Ce scrie în afiș, Zamfirescu?

ELEVA (Ca o lecție): „E interzis elevelor din cursul inferior și mai ales din cursul superior...”

D-ra CUCU Mai ales!

ELEVA ...să se plimbe la gară ziua sau seara, dar mai ales...

D-ra CUCU: Mai ales?”

b. Textul descriptiv literar/nonliterar

Textul descriptiv literar prezintă cititorului un tablou din natură, portretul unui personaj, un obiect sau un fenomen; fixează coordonatele spațio-temporale în narațiune, obținându-se astfel efectul de verosimil.